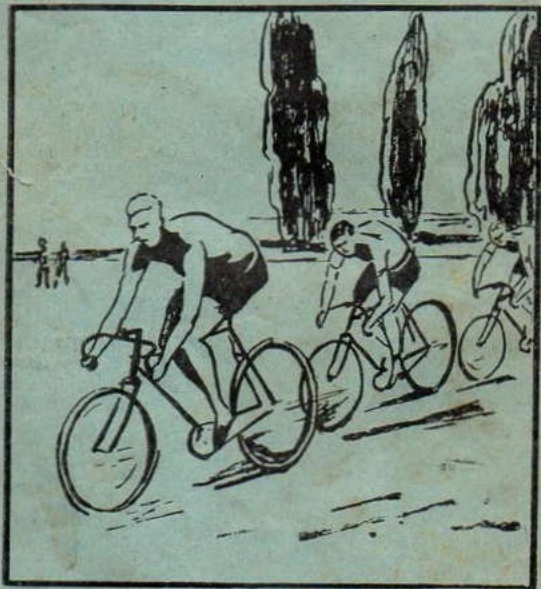

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Nr 465.

A. HANS.

De Groote Ronde

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich.

DE GROOTE RONDE

Jan Bartels, Victor Rooman en Maarten Bijls woonden te Mechelen en zouden nu op een schoonen Augustusdag vertrekken om de « ronde » van Vlaanderen te doen. Het was geen wedstrijd, hoor, maar een pleziertocht, waarop ze zoo snel of zoo traag konden rijden, gelijk ze het begeerden.

Maarten Bijls en Victor Rooman hadden dat plannetje gemaakt. Ze lazen over de ronde van Frankrijk en die van België en kregen toen nog meer zin, om eens flink te trappen en wat verder te kijken dan den Sint-Romboutstoren en de Mechelsche omgeving.

Ze waren pas veertien jaar. Hun ouders gaven toestemming voor de reis, toen Jan Bartels beloofde de knapen te vergezellen. Jan was er zeventien en had al veel gereisd en kende goed een groot deel van ons land.

Men zou in een schuur of in een tentje slapen, want geld voor hotels konden de ouders niet geven.

Een kennis, die meubelen uit Mechelen naar Knokke moest voeren, had eenige bagage op zijn vrachtauto meegevoerd. Dat was voor de drie fietsers al een heele last minder, toch op een deel van hun reis.

Luchtig gekleed vertrokken de drie vrienden, al vroeg in den morgen. Het was prachtig weer. De zon straalde over de weiden tusschen Battel en Heffen. Hier reden ze over de Zenne en bij Willebroek over de Brusselsche vaart. Nu hadden ze een eentonigen weg tot Baasrode, waar ze de Schelde zagen. De rivier is er vrij breed en vroeger kon ze bij hoogen vloed de menschen nog al wat last aandoen. Dan stroomde het water dikwijls in de Dorpsstraat... en in de kelders. Daarom heeft men langs de Schelde een muurtje van beton gebouwd.

Thans volgden de drie reizigers een lommerrijke baan naar Dendermonde, welks torens ze al spoedig konden onderscheiden.

Ze waren nu reeds dertig kilometer van huis en hadden er twee uur over gereden, want Jan Bartels beweerde, dat ze zich niet mochten overhaasten.

Hij wees hun het standbeeld van den Vlaamschen dichter Prudens Van Duyse, het sierlijk gerechtshof, het stadhuis, de Onze Lieve Vrouwe kerk en het standbeeld van pater De Smet, den grooten missionaris der Roodhuiden.

Daarna moesten ze door een rij dorpen, Apfels, Schoonaarde, Wichelen, Schellebelle tot Wetteren, een vrij groote fabrieksplaats aan de Schelde. Nog een flinke trap en bij Kwatrecht bereikten ze den grooten weg van Brussel op Gent. Nu werd het drukker op de baan, maar toch hadden de jongens de gelegenheid prachtige begoniavelden te zien bij Melle en Gentbrugge. Weldra waren ze in de hoofdstad van Oost-Vlaanderen. Hier zouden ze eten en wat rusten. Ze waren zestig kilometer van huis.

In een herberg aten ze de meegebrachte boterhammen op, die heerlijk smaakten. Na er een uurtje gezeten te hebben, leidde Bartels de twee knapen naar het belfort. Hij vertelde van Roeland, de groote klok der Gentenaren. Ze betraden de Sint-Baafskerk, waar Karel V gedoopt werd, de keizer, die later Gent zoo zwaar strafte, omdat de burgerij zich niet aan zijn dwingelandij wilde onderwerpen.

In deze kerk hangt ook de « Aanbidding van het Lam », de prachtige schilderij der Van Eycks. Op de Vrijdagmarkt bekeken ze het standbeeld van Jacob van Artevelde en Bartels bracht de knapen ook naar het huis, waar die vrijheidsheld door het opgestookte volk vermoord werd.

Ze konden nu niet heel Gent bekijken.

De tocht werd voortgezet, eerst langs een ka-

naal en dan op den weg naar Eekloo. Ze zagen de vredige, liefelijke streek van Lovendegem en Waarschoot.

Te Eekloo stapten ze even af bij het standbeeld van den dichter Ledeganck. Bartels vertelde, dat Ledeganck de zoon was van eenvoudige lieden, als knaap eerst in een weverij werkte en daarna mocht studeeren. Hij ging eenig: malen per week te voet — vier uur en vier uur terug — naar Gent, om er lessen op de hoogeschool bij te wonen.

Langs Balgerhoeke en Adegem bereikten ze het oude Maldegem. Bartels wees een kasteel in een groot park. Op een kelder staan boomen. In dien kelder werden eens ketelaars opgesloten, die den heer van Maldegem verhinderd hadden een herdersknaap te bestelen. Ze kregen elk een broodje en een kruik water en men metselde toen de ingang dicht. De ongelukkigen moesten van honger sterven. Maar er waren ook betere heeren, zooals de Vlaamsche graaf, die hier verdwaalde in de bosschen van Kleit, en gastvrij werd ontvangen door een bezembinder en zijn vrouw. Deze wisten toch niet, wie de voorname gast was. De graaf liet den man naar zijn paleis te Brugge komen. Toen gaf hij aan de bezembinders het recht, om in de bosschen vrij hout te snijden. En dat hebben de bezembinders honderden jaren mogen doen.

Te Donk, waar de provincie West-Vlaanderen begint, staat een groot sanatorium voor vrouwelijke teringlijdsters, die er van de geurige boschlucht genieten. De jongens zagen zieken in de lighallen.

Wat later stapten de reizigers af bij het oud kasteel der Vlaamsche graven, te Male. De jongens kenden het uit Conscience's Leeuw van Vlaanderen. Het slot is echter zeer verbouwd.

Nu nog een goed stootje en ze waren te Brugge. Hier namen ze rust op de markt. Ze konden niet genoeg het standbeeld van Breydel en De Coninck en den fieren halletoren bewonderen. Ze hoorden den welluidenden beiaard. In den zomer geeft Nauwelaerts, de beiaardier veel concerten, die door duizenden vreemdelingen beluisterd worden.

Het was nu ongeveer vier uur en dus hadden de fietsers nog wat tijd over. Na de rustpoos leidde Bartels zijn vriendjes naar het Gezellemuseum in den Rolleweg. Het is het geboortehuis van den grooten dichter. Als kind speelde of droomde Guido Gezelle in den hof, waar zijn vader planten en bloemen verzorgde. Hij keek naar de molens, die nog op den vestingwal staan. Victor en Maarten zagen Gezelle's standbeeld bij de prachtige Onze Lieve Vrouwenkerk en het aloude Sint Janshospitaal. Hier klopte de schilder Memlinc aan, toen hij ziek en

afgemat uit Zwitserland terug keerde, waar zijn meester Karel de Stoute gesneuveld was. De monniken van Sint Jan verzorgden hem en Memlinc schilderde prachtige doeken, die men nu nog bewondert.

Eindelijk ving men het laatste deel van deze dagreis aan. Over Dudzele en Westkapelle reed men naar Knokke, waar de volle drukte van het badseizoen heerschte.

Verbaasd staarden Victor en Maarten naar de Noordzee.

Er waren hier hotels genoeg, groote en kleinere, maar Bartels leidde de knapen weer een eindje het land in. Ze hadden hun bagage afgehaald, en ze kregen een slaappleatsje in een schuur van een hoeve op het Hazegras.

Ze bleven den volgenden dag te Knokke. In den voormiddag zaten ze op het strand. In den namiddag gingen ze wafels eten in een inrichting bij een witten molen, het moederhuis van Siska. Meer dan dertig jaar geleden woonde Siska hier, een molenarin met haar man. Eens waren de ouders van huis en de kinderen besloten wafels te bakken. Deze geurden lekker. Er kwamen een paar vreemdelingen, die te Knokke verbleven en naar hier gewandeld waren, binnen, want het molenhuis was ook herberg. Die heeren en dames aten mee van de wafels en betaalden wat. Ze vroegen of ze de volgende week

eens mochten terug keeren, om wafels te eten. De kinderen vertelden dat aan moeder. Siska begon zoo wafels te bakken voor wandelende badgasten. Zij is gestorven in 1918, maar nu staan er in de streek verscheidene wafelbakkerijen, waar 's Zomers duizenden bezoekers van Knokke heen gaan.

De knapen fietsten ook naar het Zwin, een kleine inham, maar vroeger een breede zeegolf, die naar Sluis, Damme en Brugge leidde, toen voorname handelssteden.

Onze reizigers gingen zelfs eventjes in Nederland, want door het Zwin loopt de grens.

Den volgenden dag werd de reis voortgezet. Eerst werden Duinbergen en Heist bekeken. Te Heist wonen veel koene visschers; hun sloepen liggen in de haven van Zeebrugge. Hier wandelden de jongens op den langen muur, die in zee loopt. Ze hoorden, hoe tijdens den oorlog van 1914-1918 de Engelschen er een paar uur landden, om de Duitschers te bestrijden en intusschen aan de Britsche oorlogsschepen toe te laten de haven te versperren.

In het land zagen de jongens den zwaren toren van Lissewege. Bartels vertelde, dat hier nog een hoeve staat, die bij de groote abdij van Ter Doest behoorde. Daar werkte in 1302 Willem van Saaftege op den akker. Hij hoorde, dat de Vlamingen bij Kortrijk zouden strijden met de

Franschen. Hij spande zijn paarden uit, reed er mee naar Brugge, verwisselde er een voor een harnas en een zwaard en snelde op het andere naar Kortrijk. Hij kwam juist bijtijds om den moed aan te vuren en werkte veel mee tot de overwinning.

Een uurtje later waren de reizigers te Blankenberge, waar het ook druk toeging van badgasten. Eveneens hier wonen talrijke visschers. Hendrik Conscience verbleef veel te Blankenberge, en er staat daar voor hem een gedenkteeke. Op den dijk zagen de jongens het standbeeld van Lippens en De Bruyne. De eerste was luitenant en de tweede sergeant bij het leger in Kongo. Beiden waren door de Arabieren gevangen genomen. De Bruyne had gelegenheid om te vluchten. Hij behoefde maar over de rivier te zwemmen. Aan de overzijde waren vrienden. Hij wilde echter zijn overste niet verlaten, en hij werd met hem gedood. De Bruyne was de zoon van den hoofdonderwijzer van Blankenberge. Hij had nog op de banken gezeten in het athe-neum te Brugge bij vader Julius Sabbe, die zoo-veel meegewerkt heeft om Brugge zijn nieuwe haven te bezorgen.

De fietsers kwamen dan te Wenduine, een schoon badplaatsje. In de kerk hangt een kruis, dat men in zee opgevischt heeft. Een vroeger Wenduine ligt in zee bedolven. Over een paar

honderd jaar heeft men na een storm er nog de sporen van gezien.

De volgende badplaats is De Haan. Eens was het een verloren gehucht in de duinen. Op een zeer mistigen morgen hoorden garnaalvisschers uit zee een haan kraaien. Ze konden niets zien, maar begrepen, dat het dier aan boord van een gestrand schip was. Ze voeren uit. De kraaiende haan wees hun den weg en de visschers konden aldus de schipbreukelingen redden. Het gehucht werd sedert Den Haan genoemd. En nu is het een schitterende badplaats.

De jongens zagen dan prachtige, hooge duinen. Ze kwamen te Breedene, dat een kapelletje bezit, waar veel visschers naar « Maria der zee » ter bedevaart gaan.

Ginds rezen de torens van Oostende op. Hier zouden de knapen weer eten en rusten. Er was te Oostende veel te zien, eerst den dijk, dan de visschershaven, den hoogen vuurtoren en prachtige badgebouwen. Ze zagen een mailboot naar Dover vertrekken.

Op de visscherskade aten ze lekkere garnaal met brood. Het beviel hun hier goed. Bartels vertelde, dat van 1600 tot 1604 Oostende door de Spanjaarden belegerd werd. De stad veranderde als in een puinhoop. En men zegt, dat de Spanjaarden bij de verovering slechts een oude vrouw ontmoetten.

In elk geval was toch het grootste deel der bevolking uitgeweken naar Nederland en Engeland. Oostende heeft toen eenige droevige eeuwen beleefd, maar werd na 1830 een schitterende badplaats.

Langs de zee reden de Mechelaars naar Maria-kerke, Westende en Middelkerke. Ook hier wemelde het van badgasten. Over Lombardzijde bereikten ze Nieuwpoort. Eens was Lombardzijde een bloeiende, welvarende plaats. Maar de zee verwoestte haar. De bewoners bouwden aan den mond van den Yzer een nieuwe stad. Een stad heette toen « poort », vandaar Nieuwpoort.

De jongens zagen den Yzer en Bartels vertelde van de vermaarde sluizen, langs waar het water over het land stroomde en zoo de Duitschers tegen hield. Er is hier vreeselijk gevochten geworden en Nieuwpoort werd een puinhoop. Het stadje is herbouwd.

— Jongens, nog een flink trapje, zei Bartels.

En ze reden over Oost-Duinkerke en Coxyde naar De Panne. Hier was er ook een groote menigte badgasten. Er liggen prachtige wilde duinen.

Op de fiets hadden onze reizigers een tentje mee. En Bartels besloot in de duinen te kampeeren. Ze lagen er goed. Victor Rooman kon ech-

ter niet slapen. Hij kroop rond een uur of twaalf naar buiten. Als hij wat in de frissche lucht was, zou hij wel meer vaak krijgen. Plots hoorde hij gerucht. Hij liet zich achter een struik neer. Het was niet erg donker. Eensklaps zag hij een man. Hij schrok en hield zich stil. 't Was toch iets akeligs zoo in den nacht. De man wroette in het zand. Hij haalde een zak te voorschijn. Victor maakte zeker wat gerucht. De man sprong naar hem toe en greep hem vast.

— Leelijkaard, ge komt me bespieden... Maar nu moet ge er aan! siste hij.

Victor schreeuwde zoo luid hij kon. De wilde kerel greep hem bij de keel, maar gelukkig had Bartels het geroep gehoord. Hij miste Victor en wekte Maarten.

— Victor schreeuwt om hulp... er gebeurt is, zei Bartels.

Ze spoedden zich naar buiten. Victor had zich wat los geworsteld en schreeuwde weer. En nu waren Bartels en Maarten dadelijk bij hem. De vreemde man werd overmeesterd.

Victor vertelde, wat hij gezien had. Maarten haalde een touw en de kerel werd gebonden. Bij het schijnsel van een electriche lantaarn zag Bartels, dat er geld en juweelen in het zakje zaten. Zeker gestolen buit. Hij zond Maarten naar het dorp, om de politie te halen. Met Victor be-

waakte hij den man, die nu beweerde, dat hij een smokkelaar was en smeekte om los gelaten te worden. Maar hij klopte aan doovemansooren. Maarten keerde terug met twee gendarmen.

— Nu hebben we den dief, zei een van hen. Er werd al een tijd gestolen in de badcabienen en hotels...

De kerel werd meegeleid. Onze reizigers sliepen niet meer. Den volgenden dag moesten ze op de gendarmerie getuigen. Het bleek, dat men een goede vangst had gedaan: de dief was een doortrapte misdadiger.

— Had hij de kans gehad, hij zou u vermoord hebben, zei de overste der gendarmen.

Dat was nu op de ronde een spannend avontuur geweest. De Mechelaars gaven hun adres op en werden geluk gewenscht om hun koenheid.

Den volgenden dag reden ze verder over Veurne. Hier zagen ze het belfort, de Sint Walburga- en de Sint Nicolaaskerk, ook het borstbeeld van Cogge, die in den oorlogstijd meewerkte tot de overstrooming van het Yzergebied. Cogge woonde in een eenvoudig huisje te Veurne. Hij was toezichter bij de wateringen. Op zekeren dag werd hij naar het stadhuis ontboden. Officieren vroegen hem, of het mogelijk was het water over het land te brengen. Toen heeft Cogge uitgelegd, hoe dit moest gebeuren.

Hij is 's nachts meegegaan naar den Yzer. Nadien bood ook schipper Geeraert van Nieuwpoort hulp.

De reizigers reden vervolgens naar Diksmuide, waar ze het Vlaamsch heldenkruis zagen. Hier heeft in Augustus de groote bedevaart plaats. Ze bezochten ook het stadhuis, de Sint-Nicolaaskerk en het begijnhof. De groot-jufvrouw of overste van het begijnhof zat bij de beschieting van Diksmuide in 1914 in een kelder. Bij een algemeene vlucht werd ze vergeten. Ze was lam en kon niet gaan. Alleen bleef ze achter. Nadien vonden soldaten haar. Ze lag dood in haar zetel met den rozenkrans in de handen. Ze stierf van honger of misschien van angst. Diksmuiden was na den oorlog een puinhoop.

Nu reden de Mechelaars voort over Steenstrate langs het voormalig front. Ze bezochten de plaats, waar de gebroeders Van Raemdonck sneuvelden. Frans en Edward Van Raemdonck waren jongens uit Temsche, en hadden in Augustus 1914 vrijwillig dienst genomen.

In Maart 1917, toen ze beiden sergeant waren, moesten ze in een stormachtigen nacht op een verkenning over den Yzer. Ze hadden gezworen, elkaar nooit te verlaten. Na de verkenning kwam Edward aan den Yzer en miste zijn broer. Hij keerde terug om hem te zoeken. Geen van beiden kwam weer. Na achttien dagen vond

men hen dood onder een boom. Ze lagen in elkanders armen. Dit treffend blijk van broederlijke liefde heeft grooten indruk op ons volk gemaakt.

Bartels kende al die bijzonderheden en was een goede gids.

's Avonds kampeerden de Mechelaren niet ver van Ieper. Ze werden in hun eersten slaap gestoord. Een veldwachter stond daar, en was zeer norsch. Hij zei vlakaf, dat hij de drie zwervers niet vertrouwdde. Hij had in de gazet gelezen, dat er in De Panne drie kampeerdere waren geweest, die geld en juweelen gestolen hadden.

— Dan hebt ge verkeerd gelezen, zei Bartels.

En hij vertelde, wat er in de duinen van De Panne gebeurd was. Maar de veldwachter beweerde, dat hij zich niet liet bedriegen en het drietal mee moest naar de gendarmerie. Bartels was kwaad. In de gendarmerie kende de kommandant de echte geschiedenis van De Panne. Hij zag de identiteitskaarten van de Mechelaars en zei tot den veldwachter:

— Ge moest deze drie jongens liever geluk wenschen.

De veldwachter bromde nog wat, doch trok verlegen af. Hij had de klok hooren luiden, maar wist niet waar de klepel hing. En Bartels en zijn vrienden konden naar hun tentje terug keeren.

Den volgenden dag bezochten ze Ieper, dat

ook uit puin herbouwd is. Men bekeek de Sint-Maartenskerk, de halle, het stadhuis, de Meenenpoort, en zag er de drukte van Britten, die naar de kerkhoven in den omtrek komen. En onze fietsers bleven in de streek ook bij die uitgestrekte begraafplaatsen staan, waar zooveel gevallen rusten uit den verschrikkelijken oorlog.

Bartels leidde Victor en Maarten daarna op den Kimmelberg, vanwaar ze een prachtig uitzicht hadden. Vervolgens werden Meesen, Werwik en Meenen bezocht. Even gingen de Mechelaars naar Halewijn, in Frankrijk, maar dit deden ze te voet, om geen last te hebben met de rijwielen. De Fransche tolbeambten tastten hen geheel af, om te zien of de jongens geen tabak en sigaretten mee hadden. Het gaat daar aan de grens zeer streng toe. En toch zijn er veel smokkelaars, die zelfs met waterdichte zakken tabak over de Leie zwemmen.

Thans was Kortrijk aan de beurt. Men reed er heen over Wevelgem en Bissegem, waar evenals in de omliggende plaatsen, veel vlas wordt bewerkt en verhandeld.

Te Kortrijk zag het drietal het gedenkteken der Gulden Sporen, het stadhuis, het belfort, de Sint-Maartens- en de zeer oude Onze Lieve Vrouwekerk, het borstbeeld van Gezelle.

De reizigers kampeerden nabij de stad. Den

volgenden morgen reden ze naar Harelbeke en bekeken er het nederig geboortehuis van Peter Benoit, den grooten toonkunstenaar. Zijn vader was hier sasknecht. De jonge Peter hield veel van muziek. Eens ging zijn moeder met hem naar den arrondissementskommissaris te Kortrijk. Deze was niemand anders dan Hendrik Conscience. Moeder Benoit vroeg hem hulp, opdat haar zoontje muziek zou kunnen studeeren. En Conscience hielp, zoodat Peter de muziekschool te Brussel mocht bezoeken.

Thans kwamen de Mechelaren over Deerlijk en Vichte in een schoone heuvelachtige streek. Te Ingooigem stonden ze even bij het graf van priester Hugo Verriest en bij het huis van Stijn Streuvels. Dan reden ze over Kerkhove en Berchem naar den hoogen Kluisberg. Tegen den avond waren ze te Oudenaarde met zijn prachtig stadhuis en zijn fraaie kerken. Den volgenden dag trokken ze door de prachtige streek met al die heerlijke vergezichten, naar Ronse. En vervolgens over Nederbrakel naar Ninove.

Hier werd weer gekampeerd. En dan brak de laatste dag der ronde aan: Aalst, met zijn belfort en Sint-Maartenskerk, en de hoppevelden in den omtrek, Moorsel, Baardegem, en verder over Merchten en Steenhuffel naar Mechelen.

Ze hadden veel gezien, veel geleerd en veel genoten!

MOEDIGE JAN

I.

Op een dorpje in de Antwerpsche Kempen, woonde Jan Vermeylen, het zoontje van een armen landbouwer. Er heerschte in het gezin van vader Vermeylen zeker geen weelde. Jan, pas tien jaar, was de oudste van vier kinderen. Er waren nog Jefke zeven, Anneke vijf, en Wiske drie jaar.

Moeder lag sinds twee jaar ziek en was onder behandeling van den dokter, die soms het grijze hoofd schudde, als wilde hij zeggen, dat moeder niet meer genezen kon.

Vader was daarover zeer bedroefd. Hij werkte hard voor zijn gezin. De verpleging kostte zoo veel. De kinderen waren gezond en konden zoo goed eten, dat vader toch telkens gelukkig was, als hij zijn lieve kleinen de dikke boterhammen zag opsmullen.

Het was Zondag en schoon weer. De zon straalde over de heide. De kleine bloempjes staken hun kopje omhoog en voelden zich hier de meesters tusschen het dorre heikruid.

Vader Vermeylen zat somber te kijken naar

den grachtkant vóór zijn huisje, waar zijn twee dochtertjes speelden; hun schelle kinderstemmetjes kraaiden in de eenzame stilte. Jefke liep ginder ver en maakte jacht op de mooie, fladderende vlinders.

Jan zat in de kleine keuken, waar ook het ziekbed van moeder stond. Hij las in een groot boek, dat hij van den meester gekregen had: « De Leeuw van Vlaanderen ».

Jan was een zeer goed leerling. En de meester die wist hoe arm zijn ouders waren, gaf hem dikwijls boeken. Jan las zoo graag. En ook nu was hij verdiept in zijn boek. Moeder sliep immers. Anders had hij zeker tegen haar gepraat en zijn mooi verhaal op zij gelegd.

Zoo verliep eenigen tijd.

Plots hoorde Jan een gekreun van moeder. Dadelijk stond hij recht. De zieke lag met de oogen wijd open.

— Wat is er, moeder? vroeg de knaap.

Zij bekeek haar oudsten jongen, glimlachte en streelde zijn hoofd.

— Niets, sprak ze zacht. Waar is vader?

— Buiten bij Anneke en Wiske. Hebt ge geen dorst? vervolgde Jan, die wist dat zij toch zoo dikwijls dorst had.

— Ja, geef mij een glas water.

Moeder dronk met gulzige teugen. Dan legde

ze zich weer hijgend neer en sliep na eenige minuten in.

Jan keek haar een poosje aan. Hij had zoo'n medelijden met moeder... Hij was een beste jongen voor haar.

Stil verliep de Zondag op de heide.

— — — — —

Toen vader Vermeyleylen 's Maandags om zes uur op de hoeve kwam, riep de baas hem en zei:

— Luister eens, de tijd is slecht, de aardappelen zijn zoo goedkoop, ik kan u niet meer zoo veel loon geven. Ik moet u drie frank per dag aftrekken.

De rijke man wist niet, wat die drie frank voor het gezin Vermeyleylen beteekenden.

— Maar baas, sprak vader ontsteld, ik heb toch zoo veel noodig voor mijn zieke vrouw en voor mijn vier kinderen.

— Ja, ik kan het ook niet helpen. Als ge niet tevreden zijt, moet ge maar elders uitzien.

— We zullen beproeven er mee toe te komen, hernam vader rap, daar hij bang was geen werk meer te hebben. Hij wist immers, dat er zooveel werkloozen waren.

En toen hij naar den akker ging om te maaien, boog zijn reeds gekromde rug nog dieper. Hij dacht er aan, hoe droevig zijn vrouw zou kijken als hij haar dit slechte nieuws medeelde. Misschien ware het beter dat hij er niets

over zegde. Maar ze moest het toch te weten komen.

Terwijl hij werkte, paste een brave vrouw op moeder en de kleinste kinderen. Jan en Jefke waren dan naar school. Die vrouw heette Marie en was ook arm, maar zij had een groote dochter die thuis het werk deed. En haar man arbeidde in een fabriek in de stad.

Marie bereidde het karig middagmaal: aardappelen met saus en een boterham. De kinderen waren hiermee tevreden en het scheen genoeg te zijn voor hun gezondheid, want ze groeiden alle vier goed op en Jan was al een groote jongen voor zijn jaren.

Na het maal trokken Jan en Jefke weer naar school, een kwartier gaans van hun woning.

Juist toen Jan bij zijn makkers kwam spraken deze af, om na de school te gaan zwemmen.

— Wel Jan, gaat ge straks mee? vroeg een van hen.

— Zeker, antwoordde Jan.

De jongens van de kleine gemeente konden bijna allen zwemmen. Een breede, klare beek vloeyde achter het dorp. En Jan was zelfs een goed zwemmer, voor een jongen van zijn leeftijd.

Na schooltijd trokken onze knapen dus naar de beek. Velen hadden hun boterhammen meegebracht om ze na 't bad lekker op te smullen,

want water geeft honger.

Terwijl ze langzaam voortstapten door de dorre heide vertelde Frans, het zoontje van den bakker, groot nieuws.

— Zeg, ik heb dezen middag een fijne auto gezien, zei hij. Hij stopte voor « Den Arend », en mijn vader is eens gaan kijken, wat de menschen met die auto daar wel kwamen verrichten.

— En? vroegen de jongens nieuwsgierig.

— Die auto hoort toe aan een mijnheer uit Antwerpen, rijke, hoor! Die heer kwam aan de bazin vragen of zij geen kamers kon verhuren voor een maand. Hij zou gaarne met zijn vrouw en zijn zoontje naar hier komen. Zijn zoontje is ziekelijk, en moet hier genezen.

Dat begrepen onze jongens niet goed. Hoe is het nu mogelijk in een klein dorp zijn vacantie te komen doorbrengen als men in een groote stad woont gelijk Antwerpen, waar zoo veel te zien is.

— Ik zou te Antwerpen blijven, zei Frans, want daar is nog al wat te zien! Ik ben er verleden jaar met vader geweest, mooie huizen, zoo hoog als drie huizen hier. En in den dierentuin, leeuwen, tijgers, olifanten en apen; en ik weet niet hoeveel andere dieren nog!

Al pratende waren de jongens de beek genaderd en toen vergaten ze den rijken mijnheer met

zijn zoontje en met zijn auto en op een draf snelden ze vooruit.

Weldra plonsden ze in het koele water. Ze sloegen met armen en beenen dat men het op honderd meter afstand wel kon hooren. Jan en Frans waren de beste zwemmers, zij zwommen drie maal de breede beek over zonder rusten. Piet en Rik konden het maar tweemaal, en Sus en Karel éénmaal. Na een tiental minuten kwamen allen den dijk opgekropen, en rustten wat uit in de blakende zon. Tot er plots weer een van boven in het water plonsde en allen volgden. Dan begonnen onze jongens te spelen en allerlei kunsttoeren uit te halen. Jan en Frans zwommen onder water. De anderen keken bewonderend toe. Daarna werd er « gegaffeld ». Rik ging in het water staan met de beenen ver uiteen. Jan zwom onder water, tot hij met zijn hoofd tusschen de beenen van zijn makker terecht kwam, en wip, met een ruk werd Rik opgetild en tuimelde hals over kop in het water. Proestend en blazend kwam hij dan weer terug boven.

Plots dacht Jan dat Marie te 5 uur thuis zou weggaan, en hij dan op de kleintjes moest letten. Hij riep Jefke en in een ommezien waren de broertjes gekleed. Toen ze thuis kwamen, stond Marie al op hen te wachten.

De twee jongens aten hun boterhammen op,

die Marie klaar gelegd had. Jefke ging daarna buiten spelen en Jan las voort in zijn boek.

Te 8 uur kwam vader thuis. Hij zette zich aan tafel, en at zijn boterhammen.

— Ga eens wat spelen, Jantje, zei hij daarna tot zijn oudsten zoon.

De knaap gehoorzaamde onmiddellijk, en begreep dat vader iets moest vertellen aan moeder.

Toen de jongen de woonkamer verlaten had zette vader zich naast het bed van zijn vrouw. Deze zag onmiddellijk dat er wat haperde.

— Wat scheelt er aan, man? vroeg ze.

— Wel, vrouw, antwoordde vader, de baas heeft mij drie frank per dag afgetrokken, dat maakt achttien frank per week en ik geloof, dat wij dit geld slecht zullen kunnen missen.

Toen moeder dit hoorde, keek ze heel bedroefd en twee groote tranen glinsterden onder haar zwarte wimpers. Ze bleef roerloos liggen. Vader zat met gebogen hoofd naast haar en berekende hoe hij met zijn karig loon zijn gezin zou onderhouden. Na een tiental minuten sprakeloos gezeten te hebben, wilde hij weer het woord richten tot zijn vrouw. Hij schrok. Zij was zoo bleek, haar oogen waren gesloten. Roerloos lag zij daar, het zwarte haar scherp afstekend tegen het witte kussen. Vader sprong recht, riep stil haar naam en ja, zij opende de oogen en keek haar man glimlachend aan. Maar ze werd woelig en

koortsig en Vermeylen zond Jan om den dokter. De geneesheer onderzocht moeder nauwkeurig. Vader stond er bij met zenuwachtig bleek gelaat.

— Gaat het slechter, dokter? vroeg hij dan.

De dokter nam hem mee naar buiten.

— Zware koorts, zei hij. Is er iets gebeurd?

Vermeylen sprak over de vermindering van zijn loon.

— Dat nieuws heeft uw vrouw zwaar geschokt, en de koorts is verhoogd. Ik zal haar een kalmeerend middel geven, maar de toestand is ernstig.

Nadat de dokter vertrokken was, riep vader de kinderen binnen en zei hun dat het bedtijd was. De kleinen moesten moeder nog even wel te rusten wenschen. De arme vrouw zoende haar vier lievelingen.

— — — — —
Het was morgen. Jan lag al eenige minuten wakker. Hij was angstig. Hij wist niet waarom. Toen hij Marie hoorde, kleepte hij zich rap aan en ging naar beneden.

Hij schrok plots... Zijn bliken gingen eerst naar moeder. Hij zag haar niet. Het laken was over haar gelegd en vader lag met zijn hoofd op het bed en weende. Marie schreide ook.

Jan begreep onmiddellijk: moeder was gestorven. Hij liep tot bij het bed en toen slaakte hij een gil en zakte op den grond. Vader richtte het

hoofd op en nam zijn braven jongen in de armen. Na een paar minuten opende Jan de oogen, keek verdwaasd rond en plots begreep hij weer. Zijn lieve moeder was dood.

Moeder zou begraven worden. Daar kwamen de priester, de koster en een knaap, die het kruis zou dragen, dat nog vóór de gesloten blinden stond. Langzaam trok de stoet dorpwaarts. Vader ging achter de kist. Jan naast hem. Familie was er niet, alleen bureu en kennissen volgden. Hoe treurig was zoo'n stoet.

Jan wist wat er allemaal zou gebeuren. Eerst zou men naar de kerk gaan, dan naar het kerkhof en nooit zou moeder meer terug komen.

II.

Vrouw Vermeulen was sinds een drietal weken begraven. Vader liep met gebogen hoofd, en scheen in dien tijd veel ouder geworden. Hij sprak weinig. Jan wist wel, dat vader steeds aan moeder dacht. Hij ook leed veel. En dikwijls als hij naar het bed keek waar moeder zoo lang in gelegen had, schoten zijn oogen vol tranen.

Marie kwam nu nog meer dan vroeger.

De groote vacantie was aangebroken. De makkers hadden Jan reeds dikwijls gevraagd, wan-

neer hij nog eens mee ging zwemmen. Ze vertelden hem dat de rijke mijnheer met zijn zoon in « Den Arend » was, een tengeren, bleeken knaap van tien jaar.

— Ja, had Frans gezegd, zijn vader vroeg ons of wij kameraden wilden zijn met zijn zoon-tje en of hij met ons mocht spelen. Het is een brave jongen, maar hij is zoo bang. Hij is eens mee naar de beek geweest en het duurde wel een half uur eer we hem konden overhalen in het water te gaan. Hij durfde er niet verder in dan tot de knieën. Toen wij hem echter uitlachten ging het beter en ik heb hem daarna zijn eerste zwemles gegeven.

Jan had glimlachend geluisterd naar zijn makker, die er voor bekend stond geen oogenblik zijn mond te kunnen houden. En hij besloot zijn vader eens te vragen of hij een namiddag met de vrienden mocht doorbrengen. Vader stond dit onmiddellijk toe, en Jan trok naar het dorp.

Hij vond zijn makkers, een vijftal, vóór de poort van de school. Naast Frans zat een bleeke jongen.

— Zie, Jan, dat is Pierre, de Antwerpenaar, zei Frans.

En tot den vreemde zei hij:

— Dat is Jan, Pierre, waarover ik u verteld heb. Zijn moeder is gestorven, anders hadt ge hem wel vroeger leeren kennen.

Toen Jan dit hoorde, schoten de tranen hem plots in de oogen. De jongens zagen het en bekeken hem medelijdend. Om aan dit pijnlijke oogenblik een einde te stellen sprong Frans plots recht en vroeg:

— Willen we gaan zwemmen?

Allen waren onmiddellijk bereid. De oogen van Pierre schitterden. Langzamerhand had hij zijn vrees afgelegd en hij was nu bijna een echte dorpsjongen geworden.

Na eenigen tijd kwamen onze rakkers aan de beek, en zooals altijd lagen ze allen vlug in het koele water. Pierre waagde zich slechts in het ondiepe, waar hij dan met armen en beenen sloeg zoodanig dat de anderen soms lachten.

Jan en Frans zwommen dat het een aard had. Jan voelde zich nu weer gelukkig. Hoe heerlijk was het ook in het water! Pierre werd stouter en stapje voor stapje ging hij ook naar het diepe, toen hij plots grond verloor en weg zonk. De jongens die op den oever zaten, slaakten een gil en riepen: « Pierre verdrinkt! »

Jan hoorde het en zag aan de kringen, die het water boven het hoofd van den drenkeling vormde, waar deze in verdwenen was. Zonder aarzelen zwom hij naar die plaats, dook, zocht in het donkere water, was verplicht weer boven te komen, dook opnieuw en ja, daar greep hij een arm van Pierre. Hij trok uit al zijn macht, maar

voelde ook, dat de drenkeling weerstand bood. Hij wist dat drenkelingen dit altijd doen; hij klemde de tanden op elkaar, rukte uit al zijn macht en eindelijk lukte het. Hij had Pierre boven water gehaald en was nog slechts een meter van den kant verwijderd. Frans hielp de beide jongens op het droge. Jan was eerst verdwaasd. Hij voelde zich zoo loom. Hij zette zich neer, maar na enkele oogenblikken was hij beter.

Pierre lag in het gras als een doode, akelig bleek-blauw. Toen herinnerde Jan zich wat de meester in de klas gezegd had over drenkelingen. Jan en Frans pasten de kunstmatige adembaling toe. De anderen stonden roerloos, in spanning toe te kijken, en eindelijk opende Pierre de oogen.

Hij blikte om zich heen en begon te weenen. Jan troostte hem en hielp hem bij het aankleeden.

Toen de jongen in de diepte verdwenen was, waren eenige makkers naar het dorp geloopt, en hadden daar aan den baas uit « Den Arend » alles verteld. Deze verwittigde onmiddellijk zijn kostganger. De arme man zette het verschrikt op een loopen en kwam hijgend bij de beek aan. Maar toen hij zijn zoon levend zag, slaakte hij een kreet van vreugde en omarmde hem. Hij hoorde, dat Jan zijn jongen gered had, en dankte hem vurig.

Toen ze weer in het dorp kwamen, moest Jan aan den rijken mijnheer zeggen wie hij was, waar hij woonde en zoo meer. Wanneer de vader van Pierre hoorde, dat de moeder van Jan onlangs gestorven was, streelde hij den armen jongen over het haar en blikte hem medelijdend aan.

's Anderdaags kwam de vreemde Mijnheer naar het huis van Jan, en deze moest mee naar de boerderij waar vader werkte. De rijke mijnheer sprak langen tijd met vader tot groote verwondering van den landbouwer.

Het gevolg van dit gesprek was, dat een maand later het heele gezin Vermeylen naar Antwerpen trok, waar vader in een fabriek ging werken, die toebehoorde aan den vader van Pierre, en een zeer hoog loon verdiende.

Jan mocht naar een goede school gaan en zou later een geleerd man worden. De rijke man bekostigde alles. Jantje bleef de vriend van Pierre en alle jaren, gedurende de vacantie, mocht hij mee naar zijn geboortedorp, waar zij dan met de vroegere makkers weer lustig speelden. Af en toe gingen zij nog wel eens naar de beek, maar in den beginne keek Pierre slechts toe als de jongens zwommen. Hij zou nooit vergeten, dat hij zonder Jan nu niet meer zou geleefd hebben. Later werd hij gezond en sterk en leerde zelfs goed zwemmen.

Jan dacht nog dikwijls aan moeder. Menigmaal ging hij haar graf bezoeken. Ware de redding maar vroeger gebeurd, dan had moeder door toedoen van den vader van Pierre nog misschien kunnen genezen!